

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 231/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen e-kirjojen ja e-äänikirjojen yhdenvertaisesta kirjastokäytön korvaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Tiina Elon /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 231/2025 vp:

Millä tavalla nykyistä e-lainauskorvausta voidaan pitää tekijöitä ja heidän teoksiaan yhdenvertaisesti kohtelevana, kun teosten kirjastokäyttöä korvataan eri tavoin teknisen alustan mukaan, aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin verkkokirjahyllyjen sisällyttämiseksi korvauksen piiriin eduskunnan hyväksymän lausuman mukaisesti ja milloin hallitus aikoo julkaista lausuman pohjalta tehdyn selvityksen verkkokirjahyllyjen käytön ottamisesta e-kirjojen ja e-äänikirjojen korvauksen piiriin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaus ei ole luonteeltaan tekijänoikeudellinen korvaus, eikä korvauksesta säättämiseen ole velvollisuutta. Fyysisten kirjojen lainaaminen kirjastoista on sallittua ilman tekijän tai kustantajan lupaa. Tämä perustuu tekijänoikeuslakiin, joka antaa kirjastoille oikeuden lainata fyysisiä teoskappaleita yleisölle. Valtio maksaa tekijöille lainauskorvauksen.

E-kirjojen ja e-äänikirjojen käytön osalta vallitsee eri tilanne. Kirjastoilla ei ole automaattista oikeutta välittää e-kirjojen tai e-äänikirjojen muodossa olevia teoksia yleisölle. Kirjasto ei voi esimerkiksi antaa asiakkaalle mahdollisuutta lukea e-kirjaa tai kuunnella e-äänikirjaa ilman, että siitä on erikseen sovittu teoksen tekijän tai oikeudenhaltijan, yleensä kustantajan, kanssa.

Tekijänoikeuslaissa säädetyn e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen piiriin on tarkoitettu kuuluvaksi teoskappaleiden lainaamiseen verrattavalla tavalla kirjastoista käytettäviksi saatavien e-kirjojen ja e-äänikirjojen käyttö. Kirjastojen kokoelmiinsa hankkimat e-kirjat ja e-äänikirjat tarjotaan käyttäjille kirjaston oman palvelun kautta, eli teokset ovat osa kirjaston kokoelmaa, ja niiden käyttöä hallinnoidaan kirjaston omassa järjestelmässä. Sen sijaan korvauksen piiriin ei ole sisällytetty verkkokirjapalveluiden (nk. verkkokirjahylly) käyttöä kirjastoissa. Verkkokirjapalvelut ovat kaupallisten toimijoiden yritysten ja kirjastojen käyttöön tarjoamia palveluita, jotka sisältävät e-kirjojen ja muiden e-aineistojen kokoelmia.

Lainsäädäntöratkaisu on pyritty tekemään tarkkarajaiseksi ja selkeäksi sekä vaikutuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaksi, koska kyse ei ole tekijänoikeudellisesta korvauksesta. Käyttömäärät kirjastoissa ja niiden kehitys vaikuttavat korvaukseen tarvittavan määrärahan suuruuteen. Kun teos on hankittu kirjaston kokoelmiin ja sitä käytetään kirjaston palvelun (esimerkiksi kuntien

yhteinen E-kirjasto) kautta, teoksesta ja sen käytöstä on olemassa tarkka tieto. Siten myös korvausten määrää on mahdollista ennakoida. Verkkokirjapalvelut sen sijaan ovat sekä palveluun sisältyvien teosten että niiden käytön osalta ennakkoinnin ulottumattomissa. Verkkokirjapalvelut ovat lisäksi usein ulkomaisia, eikä palveluita voida velvoittaa käyttötietojen tai muidenkaan tietojen luovuttamiseen.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kirjastoissa käytössä olevista verkkokirjapalveluista ja niiden ominaisuuksista (käyttöehdot, käyttöajat, palvelun sisältö) on syksyllä 2024 tehty opetus- ja kulttuuriministeriössä virkатыönä selvitys, joka toimitetaan eduskunnan sivistysvaliokunnalle osana eduskunnan lausuman mukaisten toimenpiteiden raportointia.

Verkkokirjapalveluista saatavilla olevien tietojen perusteella arvioidaan, että verkkokirjapalveluiden sisältämistä erilaisista aineistoista, palveluiden käyttöehdoista ja erilaisin periaattein tapahtuvasta verkkokirjapalveluiden käytöstä johtuen ei voida määritellä yhteisiä korvauksen perusteita, joissa palveluiden erot pystyttäisiin ottamaan huomioon ja palveluiden käyttötavat käsittelemään yhdenmukaisesti. Nykyistä e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta vastaava korvaus ei ole näin ollen mahdollinen tällaisten palveluiden kirjastokäytön osalta.

Helsingissä 23.7.2025

Tiede- ja kulttuuriministeri Mari-Leena Talvitie

VN/20820/2025-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: